

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU

LIETĀ Nr. 2008-44-03

Rīgā

2009. gada 20. janvārī

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas rīcības sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Juris Jelāgins, Kristīne Krūma un Viktors Skudra,

tiesas rīcības sēdē izskatījusi priekšlikumu izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2008-44-03 “Par Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumu Nr. 596 “Noteikumi par vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālo iedalījumu” pielikuma II nodaļas 95. punkta vārdu “Dekšāres pagasts” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 101. pantam”,

k o n s t a t ē j a :

1. Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumu Nr. 596 “Noteikumi par vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālo iedalījumu” (turpmāk – apstrīdētais akts) pielikuma II nodaļas 95. punkts (turpmāk – apstrīdētā norma) paredz izveidot Viļānu novadu, iekļaujot tajā Dekšāres pagastu, Sokolku pagastu, Viļānu pagastu un Viļānu pilsētu.

2. Pieteikuma iesniedzēja Inese Urka (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 101. pantā noteiktajām ikviena Latvijas pilsoņa pamattiesībām piedalīties valsts un pašvaldību darbā. Interpretējot Satversmes 101. pantu kopsakarā ar Satversmes 1. pantā ietverto demokrātijas jēdzienu, no tā izrietot iedzīvotāju tiesības tikt uzklusītiem jautājumos par pašvaldību administratīvās teritorijas robežu izmaiņām. Apstrīdētās normas izdošanas gaitā Pieteikuma iesniedzējai neesot bijis iespējams šīs pamattiesības realizēt.

Pieteikumā izteikts viedoklis, ka Satversmes 101. pants ir piemērojams tieši un nepastarpināti un no tā izrietot personas tiesības piedalīties valsts un pašvaldību darbā arī gadījumos, kad citā normatīvajā aktā nav detalizēta minēto tiesību īstenošanas kārtība.

Pieteikumā norādīts, ka Satversmes 101. pantā ietverto pamattiesību saturs konkretizējams, ņemot vērā arī citos normatīvajos aktos noteikto. 1985. gada Eiropas vietējo pašvaldību hartas (turpmāk – Harta) 5. pants paredzot, ka vietējās varas teritorijas robežu izmaiņas nav atļauts izdarīt bez iepriekšējas konsultēšanās ar attiecīgās teritorijas iedzīvotājiem, pēc iespējas ar referendumu palīdzību, kur tas likumīgi atļauts. Tulkojot šo Hartas normu, Pieteikuma iesniedzēja atsauca uz Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 2008. gada 25. jūnija atzinumu Nr. 34/4-TK-21/2999, kā arī Hartas tulkojumu krievu valodā un uzskata, ka Hartas angļu valodā sastādītā teksta 5. pantā lietotais jēdziens *local communities* latviešu valodā tulkojams ar vārdkopu “vietējās kopienas” un ar to saprotams visu attiecīgās teritorijas iedzīvotāju strukturēts kopums. Līdz ar to Harta dodot tiesības vietējiem iedzīvotājiem tikt uzklusītiem jautājumā par administratīvās teritorijas robežu izmaiņām.

Savukārt Administratīvi teritoriālās reformas likuma 6.¹ panta pirmā daļa paredzot tiesības attiecīgai pašvaldībai tikt uzklusītai jautājumos, kas skar tās robežas.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka, izdodot apstrīdēto aktu, nav pienācīgi uzklusīts Dekšāres pagasta iedzīvotāju un Dekšāres pagasta padomes viedoklis, tostarp Dekšāres pagasta padomes vēlme iekļauties Rēzeknes novadā.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabinets – nepiekrīt Pieteikuma iesniedzējas viedoklim un uzskata, ka apstrīdētā norma nav pretrunā ar Satversmes 1. un 101. pantu.

Ministru kabinets uzsver, ka, vērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. un 101. pantam, jāņem vērā tas, ka Latvijā notiek administratīvi teritoriālā reforma, kas risinās jau kopš 1992. gada. Administratīvi teritoriālās reformas mērķis – izveidot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas ar vietējām pašvaldībām, kas nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem – atbilstot Satversmes 1. un 101. panta un Hartas mērķim.

Ministru kabinets nenoliedz, ka Satversmes 101. panta pirmā daļa un otrās daļas pirmais un otrais teikums paredz Latvijas pilsoņu un Eiropas Savienības pilsoņu tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties pašvaldību darbā un ka Satversmes 1. un 101.panta interpretācijā jāņem vērā Harta. Taču ne Satversmes 1. un 101. panta, ne Hartas mērķis neesot liegt vietējās varas reformu, bet gan veicināt tādas reformas, kas nodrošina vietējās varas spēju uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs regulēt un vadīt nozīmīgu valsts lietu daļu.

Atbildes rakstā norādīts, ka administratīvi teritoriālo reformu nevar skatīt kā pašvaldību un Ministru kabineta lēmumus un saistībā ar tiem veikto konsultāciju procesu tikai no 2007. gada otrās puses, bet tieši pretēji – administratīvi teritoriālā reforma ir jāskata no 1992. gada un it īpaši pievērsties tās pēdējam periodam, kas sākās pēc 2005. gada 22. septembra, kad stājās spēkā grozījumi Administratīvi teritoriālās reformas likumā. Reformas gaitā ir notikušas daudzkārtējas konsultācijas, kuru laikā ir vispusīgi izvērtēti dažādi Latvijas administratīvi teritoriālā iedalījuma modeļi. Tas tika darīts kompleksi visā valsts teritorijā, kā arī atsevišķās administratīvi

teritoriālajās vienībās. Reformas laikā daudzkreiz ir mainījušies politiskie uzstādījumi, un par reformas īstenošanu atbildīgās institūcijas ir mēģinājušas rast kompromisus sarunās ar pašvaldībām, cenšoties izveidot valstī optimālu administratīvi teritoriālo iedalījumu.

Ministru kabinets uzsver, ka, īstenojot administratīvi teritoriālo reformu un izdodot apstrīdēto normu, Ministru kabinets ir rīkojies atbilstoši Hartas prasībām, kā arī Administratīvi teritoriālās reformas likuma un citu normatīvo aktu prasībām, tāpēc apstrīdētā norma atbilst arī tiesiskas valsts prasībām un Satversmes 1.pantam.

Ministru kabinets atzīst, ka Satversmes 101. pants ietver ne tikai pilsoņu tiesības piedalīties pašvaldību darbā, bet arī noteiktus valsts pienākumus, to skaitā pienākumu uzklaut iedzīvotāju viedokli. Tomēr Ministru kabinets vērs uzmanību uz to, ka Satversmes 101. pantā ietverts nosacījums, ka šīs tiesības realizējamas “likumā paredzētajā veidā”.

Ministru kabinets uzskata, ka, izdodot apstrīdēto normu, ir rīkojies saskaņā ar Administratīvi teritoriālās reformas likuma 6.¹ pantā noteikto procedūru un nodrošinājis vispusīgas konsultācijas ar pašvaldībām.

Atbildes rakstā uzsvērts, ka Latvijā normatīvie akti neparedz referendumu rīkošanu par vietējo pašvaldību teritorijas robežu izmaiņām. Līdz ar to atbilstoši Hartas 5.pantam konsultācijas par pašvaldību teritorijas izmaiņām pirmām kārtām veicamas ar attiecīgās vietējās varas pārstāvjiem, nevis iedzīvotājiem. Savukārt vietējās varas pienākums ir konsultēties ar saviem iedzīvotājiem, lai noskaidrotu viņu viedokļus par iespējamo novadu izveidi.

Atsaucoties uz Hartas tulkojumu latviešu valodā, kā arī Hartas tekstiem franču, angļu un vācu valodā, Ministru kabinets piekrīt, ka vārdi *local communities* latviešu valodā visprecīzāk tulkojami kā “vietējā kopiena”. Savukārt “vietējā kopiena” nozīmējot gan vietējos iedzīvotājus, gan pašvaldību kā iestādi, kura pārstāv iedzīvotāju viedokli. Tā kā Harta parakstīta angļu un franču valodā un abi teksti ir vienlīdz autentiski, tās interpretācijā vispirms jāņem vērā teksts angļu un franču

valodā. Hartas 5. pants neparedzot obligātu valsts pienākumu rīkot referendumus vai tiešas iedzīvotāju aptaujas, bet pieļaujot gan tiešas, gan netiešas (ar pašvaldības kā iestādes starpniecību) konsultācijas ar pašvaldību iedzīvotājiem.

Ministru kabinets norāda, ka ne Hartas 4. pants, ne 5. pants neparedz to, ka vietējās pašvaldības vai tās iedzīvotāju viedoklis būtu obligāti jāievēro, un to, ka viņiem ir “veto tiesības” jautājumos, kas attiecas uz vietējo varu un tās iedzīvotājiem, arī attiecībā uz vietējās varas robežu maiņu.

4. Apstrīdētais akts (turpmāk arī – Noteikumi Nr. 596) izdots saskaņā ar Administratīvi teritoriālās reformas likuma 6.¹ panta ceturto daļu.

2008. gada 18. decembrī Saeima pieņēma un 2008. gada 30. decembrī Valsts prezidents izsludināja Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu. 2008. gada 31. decembrī minētais likums stājās spēkā. Šā likuma pārejas noteikumu 2. punkts paredz, ka ar šā likuma spēkā stāšanos spēku zaudē Administratīvi teritoriālās reformas likums. Līdz ar to likums, saskaņā ar kuru izdoti Noteikumi Nr. 596, zaudēja spēku 2008. gada 31. decembrī.

Likuma “Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību” 10. pants paredz: “Ja spēku zaudē likuma norma, kas pilnvarojusi Ministru kabinetu izdot noteikumus, par spēku zaudējušiem uzskatāmi arī noteikumi, kas izdoti, pamatojoties uz spēku zaudējušo likuma normu.”

Sakarā ar to Ministru kabinets iesniedzis lūgumu tiesvedību lietā izbeigt.

Satversmes tiesa

s e c i n ā j a:

5. Noteikumi Nr. 596 ir zaudējuši spēku līdz ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma spēkā stāšanos 2008. gada 31. decembrī, un pastāv

Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktā noteiktais nosacījums, kas ļauj izbeigt tiesvedību lietā.

6. Satversmes tiesas likuma 29. pants reglamentē tiesvedības izbeigšanu lietā. Minētā panta pirmās daļas 2. punkts noteic, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja apstrīdētā tiesību norma (akts) ir zaudējusi spēku.

Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmā daļa paredz Satversmes tiesas tiesības izbeigt tiesvedību, bet ne pienākumu to darīt (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 12. jūnija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-06-03 11. punktu*). Konstatējot šajā normā paredzētos apstākļus, Satversmes tiesai ir jāizvērtē, vai tomēr nepastāv apsvērumi, kas nosaka nepieciešamību turpināt tiesvedību. Apsverot jautājumu par tiesvedības izbeigšanu lietā, kas ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības, Satversmes tiesai visupirms jāņem vērā nepieciešamība aizsargāt personām Satversmē noteiktās pamattiesības un novērst negatīvās sekas, kas personai radušās sakarā ar apstrīdēto normu (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2007-15-01 4. punktu*).

Vienlaikus jāņem vērā, ka Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punkts ir vērsts uz to, lai nodrošinātu Satversmes tiesas procesa ekonomiju un Satversmes tiesai nebūtu jātaisā spriedums lietās, kurās strīds vairs nepastāv. Ja strīds vairs nepastāv, zūd jēga Satversmes tiesas procesam (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 12. jūnija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-06-03 11. punktu*).

7. Laikā, kad apstrīdētais akts – Noteikumi Nr. 596 – bija spēkā, nav radušās tādas sekas, kuras varētu būt izraisījis iespējamais Pieteikuma iesniedzējas

pamattiesību aizskārums un kuras būtu iespējams grozīt, ja apstrīdētais akts ar Satversmes tiesas spriedumu tiktu atzīts par spēkā neesošu no tā pieņemšanas brīža.

Arī gadījumā, ja Satversmes tiesa secinātu, ka pieteikums ir pamatots un Ministru kabinets apstrīdēto aktu izdevis, neievērojot Satversmes 1. un 101. panta prasības, jautājumus, kas saistīti ar Dekšāres pagasta administratīvi teritoriālo statusu, turpinātu regulēt Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums. Iespējamie trūkumi apstrīdētā akta – Ministru kabineta noteikumu – izdošanā paši par sevi nevar ietekmēt attiecīgajā Satversmes tiesas lietā neapstrīdēta, citas institūcijas un citā kārtībā izdota akta – likuma – konstitucionalitāti un spēkā esamību.

Tādējādi nav nepieciešams turpināt tiesvedību šajā Satversmes tiesas lietā.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu, Satversmes tiesa

n o l ē m a:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2008-44-03 “Par Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumu Nr. 596 “Noteikumi par vietējo pašvaldību administratīvi teritoriālo iedalījumu” pielikuma II nodaļas 95. punkta vārdu “Dekšāres pagasts” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 101. pantam”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētājs

G. Kūtris